

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

واحد الکترونیکی

اوراق مشارکت

www.irhesabداران.ir

استاد: جناب آقای دکتر حمیدیان

بررسی موارد خاص در حسابداری

تهیه کنندگان: ایوب جهانیان و مجید عشریه

زمستان ۱۳۹۳

مقدمه

یکی از ابزارهای مالی که در اکثر کشورهای جهان برای تامین کسر بودجه و اجرای فعالیتهای عمرانی و انتفاعی دولت و سایر شرکتهای و موسسات مورد استفاده قرار می گیرد، استقراض عمومی از طریق انتشار اوراق قرضه و مشارکت می باشد. اغلب شرکتهای بزرگ نمی توانند استقراض های میلیاردی خود را فقط از طریق یک وام دهنده تامین کنند. زیرا هیچ اعتبار دهنده ای تمایل ندارد که چنین ریسک بزرگی را متقبل شود و در واقع حاضر نیستند که چنین مبلغ بالایی را فقط در یک شرکت سرمایه گذاری نمایند. به همین دلیل بانکها و اعتبار دهندگان مبلغ وام را کوچک میکنند و تعداد وام گیرندگان را افزایش میدهند و بدین ترتیب ریسک خود را متنوع کرده و کاهش می دهند.

تاریخچه اوراق قرضه و مشارکت در ایران

نخستین سابقه مکتوب: سالهای جنگ جهانی دوم و در خلال سال ۱۳۲۲ که فردی به نام دکتر میلسپو که که قبلاً برای اصلاح امور مالی به استخدام دولت ایران درآمده بود اقدام به انتشار اوراق نمود.

سال ۱۳۳۰: دوران ملی کردن صنعت نفت و نخست وزیری دکتر مصدق که این اوراق بنام قرضه ملی صادر شد. که مبلغ کل آن معادل ۲ میلیارد ریال بود که قرار بود در ۴ نوبت هر دفعه ۵۰۰ میلیون ریال منتشر شود اما فقط بار اول آن منتشر شد و با سقوط دولت دکتر مصدق در کودتای ۲۸ مرداد سال ۱۳۳۲ ادامه انتشار آن متوقف شد.

تا سالهای آغازین دهه ۴۰: کسربوجه دولت از طریق استقراض خارجی و استقراض از سیستم بانکی (بانک ملی) تامین شد و از اوراق قرضه استفاده نشد.

در سال ۱۳۴۶: به موجب قانون بودجه ، دولت اجازه پیدا کرد که اوراق قرض ای به نام اوراق قرضه دولتی یا دفاعی منتشر کند. که بطور بانام و بی نام با عاملیت بانک مرکزی و با سررسید ۱ تا ۱۰ ساله منتشر شد و معاف از مالیات بوده و بازپرداخت اصل و فرع آن را دولت تعهد کرده بود.

افتتاح بورس اوراق بهادار در بهمن سال ۱۳۴۶: که بازار ثانویه ای برای معاملات سهام و اوراق قرضه دولتی پدید آمد.

انتشار اوراق قرضه گسترش مالکیت واحدهای تولیدی در سال ۱۳۵۴: که عمدتاً توسط سیستم بانکی خریداری شد و بعداً در سال ۱۳۵۵ در بورس تهران پذیرفته شد و مورد داد و ستد قرار گرفت.

در جریان انقلاب اسلامی در سال ۵۷: بهای اوراق به شدت کاهش پیدا کرد و بعد از پیروزی انقلاب، معاملات اوراق قرضه دولتی را کد ماند.

تصویب بانکداری بدون ربا در سال ۱۳۶۲: پرونده استقراض عمومی از طریق صدور اوراق قرضه دولتی بطور کامل بسته شد
برنامه اول توسعه (۷۳-۱۳۶۹) همچنان برای تامین کسری بودجه از استقراض از سیستم بانکی و بانک مرکزی استفاده شد.

برنامه دوم توسعه (۷۴-۷۸) در پی مطالعات گسترده سازمان برنامه و بودجه و بورس اوراق بهادار و بانک مرکزی و وزارت مسکن مسئله استقراض از طریق صدور اوراق بهادار مطرح شد.

برنامه سوم توسعه (۸۴-۷۹) انتشار اوراق مشارکت توسط بانک مرکزی و تصویب شورای پول و اعتبار، انتشار ۵ هزار میلیارد ریال اوراق مشارکت توسط دولت

تعریف اوراق قرضه

طبق ماده ۵۲ قانون تجارت ایران، ورقه قرضه، ورقهای است قابل معامله که معرف مبلغی وام با بهره معین می باشد که تمامی آن یا اجرای آن در موعد معینی باید مسترد (باز پرداخت شود).

-اوراق بهادار بدهی است که شرکتها با انتشار آن مبلغی را از عموم وام گرفته و متعهد میشوند که ارزش -اسمی اوراق را در سررسید و سود یا بهره آن را در مواعد معین پرداخت نمایند.

اوراق قرضه در ایران به دلیل داشتن سود ثابت برای میزان ثابتی از سرمایه گذاری ربوی شناخته شده و همچنین از لحاظ شرعی چون منع مصرف وجوه

مشخصات یک برگه قرضه

مبلغ اصل (مبلغ اسمی) : یعنی اصل مبلغی که بر روی برگه قرضه درج میشود و نماینده میزان بدهی شرکت صادر کننده اوراق میباشد. البته باید توجه داشت قرضه لزوماً به این مبلغ مبادله نمی شود.

نرخ بهره اوراق (سود تضمین شده اوراق) : نرخ است که شرکت صادر کننده اوراق قرضه موظف است بر اساس آن و بر مبنای اصل ورقه قرضه به دارنده آن پرداخت میکند. به این نرخ (بهره اسمی - بهره قراردادی - یا بهره اعلام شده گویند)

تاریخ پرداخت بهره (سود تضمین شده) : تاریخی است که روی ورقه قرضه جهت پرداخت بهره معین شده است که ممکن ۳ ماهه ۶ ماهه یا یکساله باشد.

سررسید اوراق : تاریخی است که صادر کننده اوراق مکلف است مبلغ اسمی این

انواع اوراق قرضه

۱- تقسیم بندی اوراق قرضه به دو دسته «**با نام و بی نام**»

۱-۱- **اوراق قرضه با نام**: این نوع از انواع اوراق قرضه، در وجه شخص معینی صادر شده و نام خریدار در دفاتر واحد تجاری صادر کننده اوراق ثبت میگردد. زمانی که دارنده این اوراق اقدام به فروش آنها می کند واحد تجاری صادر کننده، آن اوراق را باطل و اوراق جدیدی را به نام خریدار جدید صادر می نماید.

۱-۲- **اوراق قرضه بی نام** : این اوراق در وجه شخص معینی صادر نمی شود و دارنده، مالک آن تلقی میگردد..

این نوع اوراق قرضه طرفداران زیادی دارد

www.irhesabداران.ir

۲- تقسیم بندی اوراق قرضه به دو دسته **تضمین شده (وثیقه دار)** و **تضمین نشده (بدون وثیقه)**:

۲-۱- **اوراق قرضه تضمین شده**: برخی از دارائی های واحد تجاری ممکن است بعنوان وثیقه ی بازپرداخت اوراق قرضه قرار گیرند.

اگر واحد تجاری نتواند مبالغ اصل و بهره ی اوراق قرضه را در موعد مقرر بازپرداخت نماید، دارایی های مورد وثیقه ممکن است از سوی دارندگان اوراق قرضه تملک شود. به این اوراق قرضه، اوراق قرضه تضمین شده می گویند.

۲-۲- **اوراق قرضه تضمین نشده**: به اوراق قرضه ی بدون وثیقه، اوراق قرضه ی تضمین نشده می گویند.

تذکر: اعتبار اوراق قرضه به قدرت مالی و ارزش و اعتبار واحد تجاری بستگی دارد چه بسا اوراق قرضه ی تضمین نشده ی برخی واحد های تجاری که به مراتب معتبرتر از اوراق قرضه ی تضمین شده ی دیگر موسسات می باشد

۳ - تقسیم بندی اوراق قرضه به دو دسته اوراق قرضه قابل باز خرید و اوراق قرضه قابل تبدیل به سهام:

۳-۱- اوراق قرضه ی قابل باز خرید: طبق شرایط برخی از اوراق قرضه، موسسات صادر کننده حق دارد اوراق قرضه صادره را قبل از تاریخ سررسید بازخرید نماید. به این نوع اوراق، اوراق قرضه قابل باز خرید می گویند.

۳-۲- اوراق قرضه قابل تبدیل به سهام: شرایط برخی دیگر از اوراق قرضه به دارنده ی آن اختیار میدهد که اوراق قرضه را به تعداد معینی از سهام عادی واحد تجاری صادر کننده ی اوراق تبدیل کند. به این اوراق، اوراق قرضه قابل تبدیل به سهام می گویند

۴ - تقسیم بندی های دیگری برای اوراق قرضه انجام شده که در زیر به آنها اشاره می شود

۴-۱- اوراق قرضه ی معمولی : این نوع اوراق قرضه دارای بهره ی ثابت و سر رسید معینی می باشد. این نوع اوراق می توانند تضمین شده یا تضمین نشده باشند.

۲-۴- اوراق قرضه ی درآمدی : پرداخت بهره این نوع اوراق قرضه الزام آور نیست و شرکت موقعی ملزم به پرداخت بهره خواهد بود که سود داشته باشد. این نوع اوراق قرضه ریسک ورشکستگی برای شرکت ندارند.

۳-۴- اوراق قرضه با بهره ی شناور : اوراق قرضه ای است که بهره ی آن ثابت نیست و تابع یک شاخص اقتصادی مانند نرخ تورم یا شاخص بهره ی بین بانکی می باشد

تعیین قیمت اوراق قرضه (ارزش بازار اوراق قرضه)

محاسبه قیمت قرضه مبتنی بر ارزش فعلی جریانهای نقد مرتبط با اوراق قرضه (مبلغ اسمی و بهره ها) می باشد برای تنزیل این جریانها از نرخ بهره بازار در تاریخ انتشار استفاده می شود که به آن بهره موثر ، نرخ بازده و نرخ بهره بازار تاریخی نیز اطلاق می شود . چنانچه بعداً در نرخ بهره بازار شاهد تغییراتی باشیم این تغییرات نادیده گرفته شده و تا پایان عمر قرضه از نرخ بهره بازار در زمان انتشار استفاده می کنیم بهره نقدی (سود تضمین شده قابل دریافت) از طریق حاصلضرب نرخ سود مندرج در اوراق قرضه در مبلغ اسمی قرضه بدست می آید و ارتباطی به نرخ بهره بازار ندارد.

www.irhesabداران.ir

استهلاک (انقضای صرف یا کسر اوراق قرضه) و تعیین بهره

اگر اوراق قرضه ای که منتشر میشود دارای نرخ بهره ای برابر با نرخ بهره بازار باشد در این صورت هیچ گونه صرف و کسری وجود ندارد

اگر $r < r$ بازار اوراق قرضه صادر شده باشد اوراق با کسر به فروش میرسد در اینجا کسر اوراق مستهلک شود و به این ترتیب ارزش دفتری زیاد میشود تا در تاریخ سررسید به ارزش اسمی برسد پس هزینه بهره افزایش می یابد. و اگر $r > r$ بازار اوراق قرضه صادر شده باشد اوراق با صرف به فروش میرسد و بدین ترتیب ارزش دفتری آن کاهش می یابد تا در تاریخ سررسید به ارزش اسمی برسد پس هزینه بهره روند نزولی خواهد داشت

نکته : روش استهلاک هر چه باشد صرف یا کسر در طول عمر قرضه مستهلک میشود و در سررسید قرضه به مبلغ اسمی خود میرسد. به دو روش میتوان صرف و کسر اوراق قرضه منتشر شده را مستهلک کرد

۱- خط مستقیم

۲- نرخ بهره موثر

روش خط مستقیم: در این روش مبلغ صرف یا کسر طی عمر قرضه به اقساط مساوی مستهلک میشود و هزینه مالی برابر با مبلغ بهره نقدی (پرداختنی) + استهلاک کسر - استهلاک صرف

اوراق مشارکت

In the Name of God

اولین مرحله عرضه اوراق مشارکت اوزی (پورو)
POGC Participation Securities
First Tranche

5,000 یورو (€)
(پنج هزار یورو) (Five Thousand Euros)

Serial No:

Issuer (Finance-taker): Pars Oil and Gas Company
(100% wholly owned subsidiary of National Iranian Oil Company (NIOC))

Agent (SPV): Bank Saderat Iran

Purpose: Financing of phases 13-24 of South Pars Gas Field

Guarantor: Bank Saderat Iran
(as the third party) will pay the face value and profit of the Securities at or before the Maturity Date, supported by the collaterals pledged by the NIOC

ضامن: بانک صادرات ایران به پشتوانه ضمانت شرکت ملی نفت ایران

Date of Issue: March 12, 2011

Tenure: 4 years

Maturity Date: March 12, 2015

تاریخ عرضه: ۱۳۸۹/۱۲/۲۱

دوره عرضه: ۴ سال

تاریخ سررسید: ۱۳۹۳/۱۲/۲۱

Profit Rate: 8 Pct. on- account p.a.

نرخ بهره: ۸٪ علی الحساب سالانه

Mousa Sour
Managing Director
Pars Oil and Gas Company

S.Mohammad Jahromi
Managing Director
Bank Saderat Iran

(Please refer to Terms and Conditions indicated on the back of the participation Securities)

لطفاً برای آگاهی از شرایط اوراق به پشت برگه مراجعه شود.

5,000 یورو (€)
(پنج هزار یورو) (Five Thousand Euros)

Serial No:

Final Settlement Slip

First Tranche **برگه تنسویه نهایی**

Maturity Date: March 12, 2015

تاریخ سررسید: ۹۳/۱۲/۲۱

Mousa Sour
Managing Director
Pars Oil and Gas Company

S.Mohammad Jahromi
Managing Director
Bank Saderat Iran

<p style="text-align: center;">5</p> <p>Serial No:</p> <p>Participation Securities</p> <p>Due: March 12, 2015</p> <p>Coupon Rate: 8 Pct. on- account p.a.</p> <p>Coupon Date: Sep 12, 2013</p> <p>Coupon Amount: €200</p>	<p style="text-align: center;">6</p> <p>Serial No:</p> <p>Participation Securities</p> <p>Due: March 12, 2015</p> <p>Coupon Rate: 8 Pct. on- account p.a.</p> <p>Coupon Date: Mar 12, 2014</p> <p>Coupon Amount: €200</p>	<p style="text-align: center;">7</p> <p>Serial No:</p> <p>Participation Securities</p> <p>Due: March 12, 2015</p> <p>Coupon Rate: 8 Pct. on- account p.a.</p> <p>Coupon Date: Sep 12, 2012</p> <p>Coupon Amount: €200</p>	<p style="text-align: center;">8</p> <p>Serial No:</p> <p>Participation Securities</p> <p>Due: March 12, 2015</p> <p>Coupon Rate: 8 Pct. on- account p.a.</p> <p>Coupon Date: Mar 12, 2013</p> <p>Coupon Amount: €200</p>
<p style="text-align: center;">1</p> <p>Serial No:</p> <p>Participation Securities</p> <p>Due: March 12, 2015</p> <p>Coupon Rate: 8 Pct. on- account p.a.</p> <p>Coupon Date: Sep 12, 2011</p> <p>Coupon Amount: €200</p>	<p style="text-align: center;">2</p> <p>Serial No:</p> <p>Participation Securities</p> <p>Due: March 12, 2015</p> <p>Coupon Rate: 8 Pct. on- account p.a.</p> <p>Coupon Date: Mar 12, 2012</p> <p>Coupon Amount: €200</p>	<p style="text-align: center;">3</p> <p>Serial No:</p> <p>Participation Securities</p> <p>Due: March 12, 2015</p> <p>Coupon Rate: 8 Pct. on- account p.a.</p> <p>Coupon Date: Sep 12, 2012</p> <p>Coupon Amount: €200</p>	<p style="text-align: center;">4</p> <p>Serial No:</p> <p>Participation Securities</p> <p>Due: March 12, 2015</p> <p>Coupon Rate: 8 Pct. on- account p.a.</p> <p>Coupon Date: Mar 12, 2013</p> <p>Coupon Amount: €200</p>

اوراق مشارکت

۱- هدف از انتشار اوراق مشارکت: هدف، مشارکت عموم از طریق تأمین منابع مالی مورد نیاز برای اجرای طرحهای عمرانی-انتفاعی دولت و همچنین مشارکت عموم در اجرای طرحهای سودآور تولیدی، ساختمانی و خدماتی می باشد.

۲ تعریف اوراق مشارکت: اوراق بهاداری که با مجوز قانونی خاص یا مجوز بانک مرکز، برای تأمین بخشی از منابع مالی موردنیاز جهت ایجاد تکمیل و توسعه طرحهای عمرانی - انتفاعی دولت مندرج در قوانین بودجه سالانه کشور و یا برای تأمین شرکتهای دولتی، شهرداریها و مؤسسات و نهادهای عمومی غیردولتی و مؤسسات عامالمنفعه و شرکتهای وابسته به دستگاههای مذکور، شرکتهای سهامی عام و خاص و شرکتهای تعاونی تولید منتشر میشود و به سرمایه گذاران از طریق عرضه عمومی واگذار میشود.

مقررات ناظر بر انتشار اوراق مشارکت مصوب شورای پول و اعتبار و آیین نامه اجرایی آن :

- اوراق مشارکت اوراقی معرفی شده است که با مجوز بانک مرکزی برای تامین بخشی از منابع مالی مورد نیاز طرح های سود آور تولیدی و خدماتی در چارچوب مشارکت مدنی توسط سازمان مجری منتشر میشود .
- بانک مرکزی مرجع تشخیص اقتصادی بودن طرح میباشد.
- اوراق با نام و بی نام در مبالغ متفاوت منتشر و قابل داد و ستد میباشند .
- صادر کننده اوراق می تواند شخصیت عمومی یا خصوصی باشد .
- اوراق مشارکت توسط کارگزار منتشر میشود.
- صادر کننده پرداخت سود و اصل اوراق را در سررسید ضمانت میکند و کلیه دارایی های طرح تضمین انجام این طرح میباشد .
- به اوراق سود علی الحساب و قطعی تعلق میگیرد .
- وجوه باید منحصرأ به مصرف اجرای طرح برسد.

انواع اوراق مشارکت

الف) **اوراق مشارکت دولت (اوراق مشارکت عمرانی یا ملی)** : اوراقی که برای تأمین بخشی از منابع مالی موردنیاز دولت در طرحهای عمرانی انتفاعی و به میزان مقرر در قانون بودجه سالانه کل کشور توسط دولت منتشر میشود.

ب) **اوراق مشارکت شرکتهای و سایر مؤسسات** : اوراقی که با مجوز بانک مرکزی برای تأمین بخشی از منابع مالی موردنیاز برای ایجاد، تکمیل و توسعه طرحهای سودآور شرکتهای و مؤسسات دولتی و خصوصی و شرکتهای سهامی و شرکتهای تعاونی تولید منتشر و به عاملیت یکی از بانکها به عموم عرضه میشوند.

ج) **اوراق مشارکت بانک مرکزی** : این اوراق مشارکت توسط بانک مرکزی و براساس پرتفوی داراییهای سودآور آن بانک صادر میشود و برای تأمین مالی هیچ طرفی عطف ندارد به نظر میرسد که هدف اصلی از انتشار این اوراق کنترل بازار پول باشد. (سیاست انقباض دولت)

عوامل اوراق مشارکت

۱- ناشر ۲- بانک مرکزی ۳- بانک عامل ۴- امین ۵- دارندگان یا خریداران

۱- **ناشر**: عبارت است از دستگاه دولتی یا غیر دولتی که با مجوز قانونی خاص یا مجوز بانک مرکزی برای تامین منابع مالی مورد نیاز جهت تکمیل و ایجاد و توسعه طرح های سودآور تولیدی و خدماتی و ساختمانی اقدام به صدور اوراق میکند. ناشران میتوانند افراد ذیل باشند: دولت- شرکتهای دولتی و شهرداریها- شرکتهای سهامی عام و خاص- بانک مرکزی

۲- **بانک مرکزی** : مرجع بررسی طرح هایی است که مشمول قانون اوراق مشارکت میباشند به استثنای طرح های عمرانی- انتفاعی دولت همچنین بانک مرکزی امین را انتخاب میکند و حق الزحمه خدمات ۱ و را تعیین میکند و میزان اوراق مشارکت ، مراحل انتشار، و تاریخ انتشار را تأیید میکند.

۳- **بانک عامل** : بانکی است که از طرف ناشر نسبت به عرضه اوراق، پرداخت سود علی الحساب و قطعی و بازپرداخت اصل مبلغ در تاریخ سررسید یا بازخرید آن قبل از سررسید اقدام میکند همچنین در صورتی که ناشر نتواند از عهده تعهدات برآید بانک عامل مکلف است از محل تضمین های اخذ شده راسا سودها و اصل مبلغ را بپردازد.

۴- **امین** : شخص حقیقی یا حقوقی است که از طرف بانک مرکزی انتخاب میشود و چند وظیفه دارد: حفظ منافع دارندگان اوراق- حصول اطمینان از صحت عملیات ناشر-نسبت به وجوه مصرف شده رسیدگی و اظهار نظر می نماید و گزارشها را ۶ ماه یکبار ارائه میدهد.

۵- **دارنده اوراق مشارکت** : شخص حقیقی یا حقوقی است که به قصد مشارکت در اجرای طرح های یاد شده اوراق مشارکت را می خرد و مستحق دریافت اصل مبلغ - سود علی الحساب در تاریخ های مقرر - و سود قطعی در مدت ۶ ماه از سررسید نهایی آن میباشد سود اوراق مشارکت

جمع بندی موارد مشترک اوراق مشارکت منتشر شده :

- انتشار اوراق از لحاظ تعداد و مبلغ روندی صعودی داشته اند .
- بیشتر دستگاه های منتشر کننده یا دولتی بوده اند یا وابسته به دولت می باشند
- از جمله شرکت های غیر دولتی سهامی عام نیز نظیر ایران خودرو ، پتروشیمی خارک و پلی اکریل اصفهان منتشر کننده اوراق بوده اند .
- بانک مرکزی از اوراق مشارکت به عنوان ابزاری برای حفظ تعادل بازار پول استفاده کرده است .
- سود علی الحساب اکثر اوراق ۲۰ در صد سالانه بوده است .
- مالیات مقطوع سود اوراق معادل ۵٪ در قانون تعیین شده است .
- گزارش سالانه در مورد میزان و انواع اوراق منتشره طی هر سال به آثار اقتصادی آن در دسترس نیست .
- تعداد گزارش های صادره توسط ناشر بسیار کمتر از میزانی است که در قانون مشخص شده است .

سود و مزایای اوراق مشارکت

الف) **سود علی الحساب** : سود علی الحساب اوراق مشارکت به تناسب مبلغ اسمی هر ورقه مشارکت در مقاطع زمانی که در اوراق قید شده به دارنده آن از محل درآمدی و سودهای بدست آمده از طرحهای مورد سرمایه گذاری توسط بانک عامل پرداخت می شود. اگر سود قطعی اوراق کمتر از سود علی الحساب پرداختی به دارندگان اوراق باشد مازاد پرداختی استرداد نمی شود.

ب) **سود قطعی** : سودی که پس از تکمیل طرحهای مورد سرمایه گذاری و تعیین سود نهائی اجرای طرح به تناسب اوراق مشارکت به دارنده آنها پس از کسر سودهای علی الحساب پرداختی در طی دوره سرمایه گذاری پرداخت میشود. سود قطعی حاصل از طرح توسط امین بانک مرکزی ظرف مدت پنج ماه از سررسید اوراق مشارکت محاسبه و بین ناشر و دارندگان اوراق تسهیم میشود.

ج) **امتیازات اوراق مشارکت** : اختیار تبدیل و تعویض اوراق مشارکت با سهام تقدم خرید و تخفیف - در بهای فروش مستعدتات و تولیدات، که ناشر موظف به ایفای آن میباشد و برای این منظور تضمینات لازم را در اختیار بانک عامل قرار میدهد.

مالیات اوراق مشارکت

• مبلغ پرداختنی و یا تخصیصی بابت سود متعلق به اوراق مشارکت مشمول مالیات مقطوع به نرخ پنج درصد است و سود اوراق مشارکت و معاملات اوراق مزبور مشمول مالیات دیگری نمی باشد.

نکته: در مورد اوراق مشارکت بانک مرکزی و دولت با تصویب قانون و تقلیل سود به میزان مالیات مزبور، سود اوراق معاف از مالیات اعلام گردید.

تفاوت اوراق مشارکت و اوراق قرضه

- اوراق مشارکت برای طرح یا طرحهایی مشخص منتشر می شود حال آنکه در مورد اوراق قرضه چنین الزامی وجود ندارد .

- به اوراق مشارکت سودی به عنوان علی الحساب به نرخ معین تعلق می گیرد و سود قطعی آن در پایان طرح و یا در سر رسید اوراق مشارکت از محل سود قطعی طرح تعیین و ما به التفاوت پرداخت می شود، در صورتیکه در اوراق قرضه اعطای چنین سودی معمول نیست

- ناشران اوراق مشارکت باید در مقاطعی از زمان وضعیت مالی و عملکرد اجرای طرح موضوع اوراق مشارکت را گزارش کنند لکن ناشران اوراق قرضه چنین الزامی را ندارند

- اوراق قرضه می تواند به کسر یا به صرف منتشر شود حال آنکه اوراق مشارکت تنها به مبلغ اسمی صادر میشود

- بازپرداخت اصل و پرداخت سود علی الحساب اوراق مشارکت حسب مورد توسط دولت (در مورد اوراق مشارکت طرح های عمرانی) یا توسط بانک عامل (در مورد سایر انواع اوراق مشارکت) تضمین می شود و به این ترتیب خطر نکول در مورد هیچ یک از انواع آن وجود ندارد، در حالی که این خطر در مورد اوراق قرضه شرکت ها هست و در مواردی الزام حسابداری در پی دارد .

مراحل عملی انتشار اوراق مشارکت

۱- انتخاب طرح و تهیه طرح توجیهی برای آن : طرحی که برای آن اوراق مشارکت انتخاب میشود باید به گونه ای باشد که قبلاً مطالعات اقتصادی و مالی و فنی لازم روی آن انجام شده باشد و اجرای آن به صرفه و صلاح باشد.

۲- تصویب طرح: بانک عامل بایستی گزارش توجیهی عامل را بررسی کند و وضعیت اعتباری متقاضی خود را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهد. و چنانچه سودآوری طرح به میزانی باشد که علاوه بر (جبران هزینه ها و سایر مخارج و سود علی الحساب) سودی را نیز ایجاد کند آنگاه بانک آن را تایید میکند.

۳- **قرارداد عاملیت**: بعد از صدور مجوز بانک مرکزی ، ناشر باید تضمین های لازم را در اختیار بانک عامل قرار دهد. و روابط بین بانک عامل و ناشر مشخص میشود.

تعهدات بانک عامل:

فروش اوراق در شعب بانک در زمان های مقرر- پرداخت سود علی الحساب -
پرداخت اصل مبلغ در سررسید
-بازخرید اوراق در طول دوره به شرط برخی شرایط -واریز وجوه فروخته شده
پس از فروش تمام آن به حساب ناشر

۴-**انتشار اوراق** : برای این مهم بایستی اوراق چاپ شود-برنامه تبلیغاتی
منظمی در رسانه های همگانی انجام شود-انتشار و فروش در موعد مقرر انجام
شود و خاتمه یابد

حسابهای موجود در حسابداری اوراق مشارکت

داراییهای طرح: شامل موجودی تقدی در حساب اوراق مشارکت، سپرده های مرتبط با اوراق مشارکت نزد بانکها، موجودی جنسی مربوط به طرح، اموال طرح

داراییهای عملیاتی طرح : دارایی هایی که برای اجرای عملیات طرح تحصیل میشود و یا از طرف ناشر به طرح تخصیص داده میشود..ولی جزیی از طرح در دست اجرا نیست.

بدهی طرح: شامل بدهی به فروشندگان اموال و خدمات، پیش دریافت فروش، سودهای علی الحساب و..

درآمد طرح:

مبالغی است که از محل فروش یا واگذاری داراییهای طرح به اشخاص ثالث یا به ناشر تحصیل میشود. مانند: درآمد اصلی طرح - درآمد جانبی طرح - درآمد قطعی طرح

مخارج طرح : مبالغی است که برای آن طرح یا امکان کردن آن صرف میشود. که میتواند اصلی و جانبی و مستقیم باشد. (هم دارای انتفاع جاری و هم آتی میباشد)

هزینه های طرح: مخارج اصلی و جانبی طرح اعم از مستقیم و غیر مستقیم میباشد که تا تاریخ سررسید اوراق واقع شده است (درواقع دارای انتفاع جاری است)

حسابداری و گزارشگری مالی خرید اوراق مشارکت

- خرید اوراق مشارکت
- استرداد و فروش مجدد اوراق مشارکت خریداری
- محاسبه و ثبت سود موجودی اوراق مشارکت
- سود قطعی و سایر مزایای اوراق مشارکت

خرید اوراق مشارکت

• **خرید دست اول از بانک عامل:** برابر قانون و مقررات موجود، انتشار اوراق مشارکت با صرف یا کسر ممکن نیست، خرید آن از بانک عامل همواره به قیمت اسمی خواهد بود.

• **خرید دست دوم:** اوراق مشارکت در بورس اوراق بهادار تهران قابل معامله است ولی هنوز این کار بطور رسمی آغاز نشده و در نتیجه بازار ثانویه ای برای اوراق مشارکت وجود ندارد.

استرداد و فروش مجدد اوراق مشارکت خریداری

خریداران اوراق مشارکت ممکن است به دلیل نیاز به وجوه نقد، اوراق خریداری را پیش از سررسید به بانک عامل مسترد و یا به اشخاص دیگری بفروشند. چنانچه اوراق مشارکت خریداری به قیمتی بیش تر یا کمتر از ارزش ثبت شده آن بفروش برسد، ما به التفاوت باید به عنوان سود یا زیان دوره ای که معامله در آن انجام شده شناسایی و ثبت شود.

محاسبه و ثبت سود موجودی اوراق مشارکت

- **بازار ثانویه ای وجود ندارد:** ارزش اوراق همواره مساوی قیمت اسمی آن در نظر گرفته می شود و چنانچه اوراق در معامله ای دست دوم به قیمت بالاتر خریداری شود مابه التفاوت، سود علی الحساب تعلق گرفته به آن محسوب می شود.
- **بازار ثانویه ای رسمی وجود دارد:** افزایش قیمت آن در بازار تعیین می شود و علاوه بر سود علی الحساب تحقق یافته، نرخ سود یک نوع اوراق مشارکت در مقایسه با اوراق دیگر و سایر سرمایه گذاریها، و مزایای یک ورقه موجب نوسان قیمت خواهد بود.

سود قطعی و سایر مزایای اوراق مشارکت

سود قطعی : سود مازاد بر سود علی الحساب در زمانی که قطعی می شود مستقیماً به عنوان درآمد دوره قابل شناسایی است.

سایر مزایا : مانند تخفیف مخصوص در خرید تولیدات طرح یا محصولات ناشر یا تبدیل اوراق به سهام ناشر- آثار مالی این گونه امتیازات به عنوان درآمد دوره ای شناسایی و ثبت می شود که امتیاز مربوط تحقق یافته است.

حسابداری معاملات و عملیات مالی طرح

۱- مخارج قبل از صدور انتشار اوراق:

شامل مخارج مقدماتی و امکان سنجی و تهیه گزارش توجیهی میباشد. که مخارج فوق در صورتی جزء مخارج قابل احتساب طرح محسوب میشود که حائز ضوابط شناخت و مبانی اندازه گیری عناصر حسابداری طرح می باشد.

۲-مخارج صدور و انتشار اوراق:

که مربوط به مخارج آگهی و تبلیغات و چاپ اوراق و .. می باشد و در اینجا هم در صورتی جزء مخارج شناسایی میشوند که حائز معیارهای شناخت و اندازه گیری باشند.

۳-وجوه حاصل از فروش اوراق:

بعد از عرضه و فروش اوراق توسط بانک عامل با اجازه بانک مرکزی مبلغ حاصل به حساب ناشر قابل انتقال است . طبق قرارداد عاملیت ناشر مکلف است وجوه حاصل را به حسابی در بانک عامل واریز نماید و برای تضمین مبالغی را بصورت سپرده در بانک عامل قرار دهد.

گزارشها و صورتهای مالی طرح

****میان دوره ای:**

۱- گزارش وضعیت مالی طرح: بطور ادواری تا زمان سررسید توسط ناشر تهیه می شود که در آن منابع تامین طرح و مصارفش نوشته می شود.

۲- گزارش عملکرد اجرایی طرح: که در آن عملیات واقعی را بادرآمدها و مخارج پیش بینی شده مقایسه و میزان پیشرفت کار را مشخص می کنند.

****صورتهای مالی طرح:**

۱- صورت سود و زیان طرح: در سررسید تهیه میشود، درآمدها و هزینه های واقع شده را درج و سود و زیان ناشی از طرح مشخص میشود.

۲- صورت تقسیم سود طرح: در سررسید تهیه میشود و در آن سود حاصل از اجرای طرح به تناسب میزان و مدت سرمایه گذاری به دارنده اوراق مشخص و محاسبه میشود

ارزیابی طرح در دست اجرا، موجودیها و داراییهای عملیاتی

■ در سررسید اوراق باید تمام یا بخشی از طرح که فروخته یا قبلاً به ناشر منتقل نشده است و همچنین، موجودیهای مصرف نشده و داراییهای عملیاتی موجود به ارزش جاری ارزیابی به حساب ناشر منتقل و درآمد مربوط، حسب مورد به عنوان درآمد اصلی یا جانبی شناسایی شود.

محاسبه و تسهیم سود طرح

■ چنانچه اجرای طرح به زیان منجر شده باشد، کل زیان و همچنین سود علی الحساب تحقق یافته باید به حساب ناشر منظور شود.

■ چنانچه اجرای طرح به سود منجر شده باشد، سود قطعی حاصل باید به تناسب مبلغ و مدت سرمایه گذاری بین ناشر و دارندگان اوراق تسهیم شود.

■ اگر سهم سود قطعی دارندگان اوراق کمتر از سود علی الحساب تحقق یافته باشد، ما به التفاوت باید به حساب ناشر منظور شود و طبعاً از بابت سود قطعی مبلغی مازاد بر سود علی الحساب به دارندگان اوراق تعلق نمی گیرد.

■ اگر سهم سود قطعی دارندگان اوراق بیش از سود علی الحساب تحقق یافته باشد ما به التفاوت به تناسب مبلغ و مدت اوراق منتشر شده بین دارندگان اوراق تسهیم شود

نحوه ارائه اوراق مشارکت در ترازنامه

اگر که تا تاریخ سررسید بیش از یک سال مانده باشد = بدهی بلند مدت
در صورتی که تا سررسید کمتر از یک سال مانده باشد = بدهی جاری
دارنده اوراق: اگر هدف خریدار نگهداری اوراق و استفاده از سودهای آن باشد
= سرمایه گذاری بلند مدت
اگر هدف خریدار فروش اوراق قبل از سررسید آن باشد = سرمایه گذاری
کوتاه مدت

نحوه ارائه طرح موضوع اوراق مشارکت در ترازنامه ناشر:

دارایی جاری : اگر هدف از انتشار، ایجاد یک دارایی به منظور فروش به
مشتریان طی روال عادی عملیات باشد.
دارایی غیر جاری : اگر هدف از انتشار، ایجاد یک دارایی به منظور استفاده در
فرآیند تولید کالا و خدمات یا اجاره به دیگران باشد.

موارد موجب ایجاد روش های خاص حسابداری

اوراق مشارکت

برخی از صاحبان و حسابداران بین محتوای اوراق مشارکت به عنوان یک وسیله تامین مالی و نوع یا انواعی از

اوراق قرضه دانسته اند. اگر چه بین اوراق مشارکت و اوراق قرضه شباهتهای وجود دارد ولی تفاوتهای آن به حدی

بکارگیری روشهای حسابداری خاص و متناسبی را لازم است که

برخی دیگر از صاحب نظران نیز طرح های اوراق مشارکت را مصادیق مشارکت عملی میدانند در صورتیکه در مورد

اوراق مشارکت خریداران اوراق طبق ماده ۳ قانون منحصر در سود حاصل از اجرای طرح مربوط شریک می باشد و نه

کنترل مشترکی وجود دارد و نه دارندگان اوراق در اداره امور سرمایه گذاری انجام شده دخالت دارند .

نارسایی های اوراق مشارکت در ایران

نبود مرجع قانونی ناظر

ابهامات در زمینه مزیت اوراق منتشر شده

ابهام در آثار اظهارنظر حسابرس امین

فقدان ضمانت اجرایی انتشار اطلاعات

- نبود بازار ثانویه (تاکنون فهرست اوراق پذیرفته شده در بورس و نحوه معامله

اوراق مشارکت به طور رسمی در بورس تعیین نشده)

-ابهام در سودقطعی

نتیجه گیری

- یکی از راههای تامین منابع مالی انتشار قرضه میباشد که در ایران از لحاظ شرعی ربوی شناسایی گردیده است. و اوراق مشارکت جایگزین آن شده است.
- روند انتشار اوراق مشارکت در سالهای گذشته هم از لحاظ مبلغ و هم از لحاظ تعداد سیر صعودی داشته است و انتظار می رود که به صورت شتابدار هم ادامه پیدا کند. و درواقع بدین ترتیب از اوراق مشارکت به عنوان ابزاری برای جذب پس اندازهای مردم و انتقال آن به بخش خصوصی اقتصاد استفاده میشود (سیاستهای انقباضی)
- قانون نحوه انتشار اوراق مشارکت در مهر ۱۳۷۶ و آیین نامه اجرایی آن در سال ۱۳۷۷ تصویب گردید. باید بدانیم که در حال حاضر نارسایی ها و ابهاماتی در زمینه اوراق مشارکت وجود دارد

منابع

- ۱- مروری جامع بر حسابداری مالی، دکتر ایرج نوروش - دکتر ساسان مهرانی -
دکتر غلامرضا کرمی - محمد مرادی، چاپ پنجم - ۱۳۸۸، انتشارات کتاب نو.
- ۲- اوراق مشارکت، سوابق و مقررات حسابداری؛ نشریه شماره ۱۵۳، مرکز
تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی سازمان حسابرسی.
- ۳- اصول حسابداری ۲، دکتر ایرج نوروش - دکتر فیض اله شیرزادی، چاپ
بیست و نهم - ۱۳۸۷، انتشارات کتاب نو.
- ۴- اینترنت